

INFORMATOR KADRY PEDAGOGICZNEJ PLACÓWEK OŚWIATOWYCH

opracowany w ramach projektu
„Szkola dobrego wyboru”

INFORMATOR KADRY PEDAGOGICZNEJ PLACÓWEK OŚWIATOWYCH

opracowany w ramach projektu
„Szkola dobrego wyboru”

UCZEŃ - NIELETNI CZY MAŁOLETNI?

MAŁOLETNI

Według art. 10 § 1 Kodeksu Cywilnego małoletnim jest osoba, **która nie ukończyła 18 lat**. Osoba w tym wieku nie posiada zdolności do czynności prawnych lub posiada je w stopniu ograniczonym.

Ograniczoną zdolność do czynności prawnych posiada osoba w wieku od 13 lat do 18 lat oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo (art. 15 k.c.), natomiast nie posiada zdolności do czynności prawnych osoba, która nie ukończyła 13 lat oraz osoba ubezwłasnowolniona całkowicie (art. 12 k.c.).

Zdolność do czynności prawnych

Jest to prawo zaciągania zobowiązań lub rozporządzania swoim prawem, zdolność do czynności zmierzających świadomie do ustanowienia, zmiany lub zniesienia stosunku prawnego (np. zawarcie umowy, spłata długu).

Ważne !

Przestaje być osobą małoletnią 16 - letnia dziewczyna, która za zgodą sądu zawarła związek małżeński. Nie traci ona pełnoletności w razie unieważnienia małżeństwa.

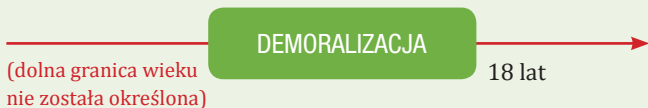
W przypadku przejawiania przez nią oznak demoralizacji, popełniania czynów karalnych czy też wykonywania środków wychowawczych i poprawczych, wcześniej orzeczonych przez sąd rodzinny i nieletnich, będzie ona podlegała przepisom Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

NIELETNI

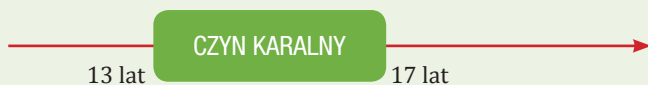
Pojęcie „nieletni” jest używane w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich i kodeksie karnym. Zostało ono zróżnicowane w odniesieniu do trzech grup osób objętych wspólną nazwą „nieletni”, w zależności od rodzaju prowadzonego postępowania, wieku osób oraz stosowanego środka wychowawczego lub poprawczego.

Zgodnie z art. 1 § 1 u.p.n nieletnim jest osoba:

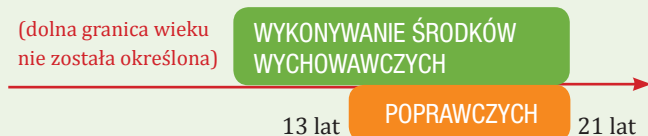
- która **nie ukończyła lat 18** – w zakresie zapobiegania i zwalczania demoralizacji

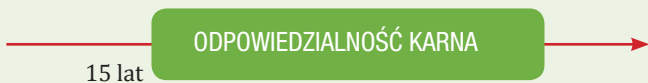
- która dopuściła się czynu karnego **po ukończeniu 13 lat, ale nie ukończyła lat 17**

- wobec której orzeczono środki wychowawcze lub poprawcze, nie dłużej jednak niż **do ukończenia przez nią 21 lat**

Sprawy nieletnich rozpatruje Sąd Rejonowy
Wydział Rodzinny i Nieletnich.

Ważne !

Czasami nieletni podlega odpowiedzialności karnej na zasadach określonych w kk a jego sprawę może rozpatrywać Wydział Karny SR/Okręgowego. Dotyczy to sytuacji, gdy nieletni **po ukończeniu 15 lat** dopuścił się jednego z nast. czynów: zamach na prezydenta, **zabójstwo** (w tym ze szczególnym okrucieństwem), umyślne spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, umyślne spowodowanie katastrofy, uprowadzenie i porwanie statku wodnego lub powietrznego, umyślne spowodowanie katastrofy w komunikacji, **zgwałcenie** (ze szczególnym okrucieństwem, zbiorowe, członka rodziny, małoletniego poniżej lat 15), czynna napaść na funkcjonariusza, której skutkiem jest ciężki uszczerbek na zdrowiu funkcjonariusza publicznego, **rozbój**, wymuszenie terrorystyczne (art. 10 § 2 kk).

DEMORALIZACJA

Demoralizacja to proces polegający na manifestowaniu różnych negatywnych postaw i zachowań. Zachowania te muszą występować systematycznie – muszą być utrwalone. Wg. ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich jest to szczególnie intensywna i względnie trwała postać nieprzystosowania społecznego przejawiająca się odchodzeniem od obowiązujących w społeczeństwie wartości moralnych.

Przejawy:

- naruszanie zasad współżycia społecznego (np. naruszenie statutu, regulaminu szkoły)
- popełnienie czynu zabronionego
- używanie alkoholu lub innych środków (narkotyki, dopalacze, tytoń) w celu wprowadzenia się w stan odurzenia
- uprawianie nierządu (prostytuowanie się)
- włóczęgostwo (wałęsanie się w towarzystwie zdemoralizowanych kolegów i łączenie się w grupy, ucieczki z domu, dłuższe przebywanie poza domem bez wiedzy kontroli opiekunów)
- systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego (wagary, zaniebdywanie nauki)
- udział w grupach przestępczych
- inne zachowania naruszające przyjęte normy prawne i społeczne

Ważne!

Incydentalne zachowania uczniów takie jak: jednorazowe spożycie alkoholu, zapalenie papierosa czy opuszczenie lekcji, nie świadczy o demoralizacji nieletniego. W takich sytuacjach należy wykorzystać środki będące w kompetencjach szkoły.

ZACHOWANIE
INCYDENTALNE

ŚRODKI ODDZIAŁYWANIA
WYCHOWAWCZEGO SZKOŁY

Dopiero w przypadku powtarzających się - negatywnych zachowań ucznia (częste palenie papierosów, używanie środków psychoaktywnych, wagarowanie itp.) i po wykorzystaniu środków będących w kompetencji szkoły (gdy są już nieskuteczne) należy powiadomić Sąd Rodzinny lub Policję.

ZACHOWANIA POWTARZAJĄCE SIĘ

ŚRODKI ODDZIAŁYWANIA WYCHOWAWCZEGO SZKOŁY

(gdy zastosowane środki
nie przynoszą efektu)

POWIADOMIENIE SĄDU RODZINNEGO (SR WRIN)

POWIADOMIENIE POLICJI

Jest to przestępstwo (w tym również skarbowe) albo wykroczenie określone w art. 51, 69, 74, 76, 85, 87, 119, 122, 124, 133 lub 143 kodeksu wykroczeń.

Wykroczenia będące czynem karalnym:

51 kw	zakłócanie spokoju, porządku publicznego, spoczynku nocnego, wywoływanie zgorszenia w miejscu publicznym
69 kw	umyślne uszkodzenie/usuwanie znaków umieszczonych przez organ państwowy
74 kw	niszczenie/usuwanie znaków ostrzegających o niebezpieczeństwie dla życia lub zdrowia
76 kw	rzucanie kamieniami (przedmiotami) w pojazd mechaniczny będący w ruchu
85 kw	niszczenie, usuwanie, samowolna zmiana znaków lub sygnałów drogowych
87 kw	prowadzenie pojazdu po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka
119 kw	kradzież lub przywłaszczenie mienia (gdy wartość mienia nie przekroczy 250zł)
122 kw	paserstwo (gdy wartość mienia nie przekroczy 250zł)
124 kw	umyślne niszczenie mienia (gdy szkoda nie przekroczy 250zł)
133 kw	spekulacja biletami
143 kw	utrudnianie korzystania z urządzeń użyteczności publicznej

Zgodnie z kodeksem karnym **przestępstwo** jest czynem człowieka bezprawnym, karalnym i zawinionym. **Wykroczenie** to czyn zabroniony pod groźbą kary. Różni się od przestępstw przede wszystkim tzw. „mniejszym ciężarem gatunkowym” a tym samym niższym wymiarem kary.

Ważne !

W odniesieniu do nieletnich, popełnienie przestępstw i wykroczeń tylko tych, które są ujęte w tabeli, będzie traktowane jako czyn karalny. Popełnienie innych wykroczeń należy traktować jako przejaw demoralizacji, co uzasadnia wszczęcie i prowadzenie postępowania w trybie opiekuńczo-wychowawczym (art. 44-46 u.p.n.).

Ważne !

Nieletni **sprawca czynu karalnego** może być przesłuchiwany na terenie szkoły (w obecności rodzica/opiekuna lub nauczyciela/pedagoga). W przypadku ucznia, który będzie odpowiadał jak osoba dorosła, przesłuchanie odbywa się bez udziału innych osób (np. rodziców), a udział osób trzecich zależy od zgody prowadzącego postępowanie.

O CZYM POWIADAMIAĆ?

Obowiązki powiadamiania sądu/organów ścigania wynikają z przepisów prawnych:

Spółeczny obowiązek powiadamiania o demoralizacji

Art.4–u.p.n § 1

Każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego (...), ma społeczny obowiązek odpowiedniego przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego, Policji lub innego właściwego organu.

§ 2 Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu czynu karalnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję.

Prawny obowiązek powiadamiania o popełnieniu przestępstwa – dot. np. szkoły

Art. 4 § 3 u.p.n - Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwziąć czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu.

Art. 304 § 2 - kodeks postępowania karnego

Instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuraturę lub policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw (...) aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

O CZYM POWIADAMIAĆ?

Z przytoczonych przepisów wynika, że instytucje MUSZĄ niezwłocznie zawiadomić o popełnieniu **czynu karalnego ściganego z urzędu**. W przypadku szkoły obowiązek ten spoczywa na kadrze kierowniczej placówki, czyli dyrektorze szkoły. W przypadku jego niedopełnienia, dyrektor placówki może podlegać odpowiedzialności z art. 231§1 kk

Wybrane czyny karalne ścigane z urzędu:

Z KODEKSU KARNEGO	
art.278 §1-3,5	kradzież (gdy wartość przedmiotu wynosi 250zł lub więcej)
art.279 §1	kradzież z włamaniem
art. 284 §1-3	przywłaszczenie (gdy np. jeden uczeń pożyczył telefon komórkowy od drugiego ucznia i nie chce mu oddać)
art. 280	rozbój (kradzież z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej)np. gdy jeden uczeń żąda pieniędzy od drugiego ucznia, grożąc mu np. pobiciem
art. 158	udział w bójkę lub pobiciu (bójka jest to starcie ze sobą co najmniej trzech osób-nawzajem się atakują i bronią, np.„ustawka”. Pobicie jest to napaść dwóch lub więcej osób na jedną lub więcej osób. Jest tu wyraźny podział ról na napastników i atakowanych).
art. 157 §1	uszkodzenie ciała na okres powyżej 7 dni (gdy np. jeden uczeń pobił drugiego ucznia i z obdukcji wynika, że nastąpił rozstrój zdrowia na czas dłuższy niż 7 dni)
art. 156	ciężki uszczerbek na zdrowiu (gdy w wyniku pobicia doszło do kalectwa itp.)
art. 191 §1 i 2	zmuszanie do określonego zachowania (np. zmuszanie do przyniesienia i wydania pieniędzy)
art. 207	znęcanie się – może mieć miejsce również w szkole (znęcanie się fizyczne lub psychiczne)
art. 202	prezentacja i rozpowszechnianie pornografii
art. 208	rozpijanie małoletniego – (dostarczanie napoju alkoholowego, ułatwanie jego spożycia lub nakłanianie do spożycia)
art. 270 §1-3	przerobienie dokumentu (np. przerobienie legitymacji szkolnej)
Z USTAWY O PRZECIWDZIAŁANIU NARKOMANII	
art. 62.1	posiadanie narkotyków
art. 58. 1-2	udzielanie narkotyków (np. częstowanie, ułatwanie albo nakłanianie do użycia takiego środka)
art. 59. 1-2	handel narkotykami (udzielanie innej osobie środka odurzającego lub substancji psychotropowej, ułatwanie użycia albo nakłanianie do użycia środka w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej),
art. 63. 1	uprawa konopi / maku
z ustawy o wych. w trzeźwości przeciwdziałaniu alkohol.	
art. 43.1	sprzedaż alkoholu osobom do lat 18

NARKOTYKI I DOPALACZE

Narkotyki i „dopalacze” to środki o działaniu psychoaktywnym – po ich zażyciu zmienia się nastrój i zachowanie człowieka. Występują w postaci białego proszku, kapsułek, tabletek, znaczków, suszu roślinnego/grzybów.

Nie ma jednego wzorca reakcji na przyjęty dopalacz – wiele zależy od przyjętej dawki i cech psychofizycznych danej osoby (substancja tolerowana przez organizm jednego człowieka, dla innego może okazać się śmiertelną trucizną). Objawy używania „dopalaczy” (w zależności od substancji): dezorientacja, przyływ energii, podwyższenie nastroju, rozdrażnienie, pobudzenie psychoruchowe, stany depresyjne, napady szału, halucynacje, utrata apetytu, bezsenność, wymioty, biegunka, przekrwienie gałek ocznych.

W Polsce **obowiązuje zakaz wytwarzania i wprowadzania do obrotu środków zastępczych.**

Wiele wskazuje na to, że przyjmowanie „dopalaczy” wiąże się z ryzykiem zdrowotnym, w tym z uzależnieniem. W kraju odnotowywane były przypadki powikłań zdrowotnych po zażyciu „dopalaczy”, które wymagały hospitalizacji. Jeżeli w wyniku użycia dopalaczy, **życie lub zdrowie człowieka zostanie zagrożone**, osoby, które udzieliły mu tego środka mogą odpowiadać za przestępstwo z art. 160 k.k.

W szkole nauczyciele mogą mieć kontakt z uczniami, którzy są pod wpływem środków psychoaktywnych. Obserwacja oczu dziecka i prosty test mogą pomóc w rozpoznaniu, czy uczeń jest pod wpływem narkotyków/dopalaczy.

Należy zwrócić uwagę na:

- zaczerwienienie spojówek/brzegów powiek, łzawienie,
- opadnięcia powieki,
- nadmierne rozszerzenie lub zwężenie źrenicy.

Reakcja źrenic na światło	Skieruj światło latarki kolejno na poszczególne oko dziecka. Jeśli reakcja źrenic na światło jest nienaturalnie powolna, coś jest nie tak.
Obserwacja oczopląsu	Poruszaj palcem przed oczami dziecka. Zatrzymaj palec nieruchomo na kilkanaście sekund. Jeśli zauważysz oczopląs gałek ocznych lub ich drgania podczas wpatrywania się w nieruchomy palec, może to być objaw zażywania narkotyku.
Obserwacja zbieżności oczu	Przesuwaj palec na odległości ok. 20 cm do czubka nosa i przytrzymaj go dotykając do nosa dziecka przez ok. 5 sek. Jeśli dziecko nie potrafi śledzić ruchu palca, jest to niepokojący sygnał.

Będąc w częstym kontakcie z uczniami, nauczyciele mają możliwość zaobserwowania zmian w dotychczasowym zachowaniu/wyglądzie dziecka. Pojawienie się kilku z niżej wymienionych objawów może wskazywać na używanie przez dziecko środków psychoaktywnych:

- stany nietrzeźwości,
- spadek zainteresowań ulubionymi zajęciami,
- wahania nastroju (drażliwość, płaczliwość itp.),
- zmienna mowa (powolna, bełkotliwa, niewyraźna),
- trudności w koncentracji uwagi,
- chwiejny, powolny chód lub pobudzenie ruchowe,
- zastyganie w nienaturalnych pozycjach,
- spadek ocen w szkole,
- zmiana dotychczasowych znajomych
- rozluźnienie więzi z rodziną
- kłamstwa, kradzieże.
- częste przeziębienia, przewlekły katar,
- wychudzenie lub nagły wzrost masy ciała,
- zmiany skórne np. ślady po ukłuciach, zadrapania, ślady po oparzeniach papierosami, przebarwienia palców,
- przekrwione lub „szkliste oczy”, źrenice zwężone/rozszerzone, nieruchome,
- słodkawa woń oddechu, włosów, ubrania;

SYGNAŁY OSTRZEGAWCZE

LECZENIE OSÓB UZALEŻNIONYCH

Nałogowe używanie przez nieletniego alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, jest przejawem demoralizacji. W takich przypadkach sąd rodzinny może orzec umieszczenie nieletniego w szpitalu psychiatrycznym lub innym odpowiednim zakładzie leczniczym (art. 12 u.p.n).

Przymusowemu leczeniu i rehabilitacji można poddać jedynie osobę, która **nie ukończyła jeszcze 18 lat**. Wniosek o przymusowe leczenie może złożyć: przedstawiciel ustawowy, krewny w linii prostej, rodzeństwo, faktyczny opiekun, instytucja (z urzędu).

Wniosek należy złożyć do Sądu Rejonowego Wydziału Rodzinnego i Nieletnich, właściwego **ze względu na miejsce zamieszkania osoby**, której wniosek dotyczy.

Czasu przymusowego leczenia i rehabilitacji nie określa się z góry, nie może on jednak być dłuższy niż dwa lata. Jeżeli osoba uzależniona ukończy 18 lat przed zakończeniem leczenia lub rehabilitacji, sąd rodzinny może je przedłużyć na czas niezbędny do osiągnięcia celu leczenia i rehabilitacji, łącznie jednak czas ten nie może być dłuższy niż dwa lata.

ALKOHOL I TYTOŃ

Alkohol jest jednym z najpoważniejszych zagrożeń wśród dzieci i młodzieży? Ogólnopolskie badania (ESPAD) wskazują, że 90% piętnastolatków miało już kontakt z napojami alkoholowymi – najczęściej z piwem. **Piwo, wino i wódka zawierają ten sam alkohol etylowy, tylko w różnych stężeniach.**

Niektórzy dorośli opierają się na mylnym przekonaniu, że piwo to nie alkohol i nie reagują na sytuacje, gdy napoje alkoholowe są podawane lub sprzedawane dzieciom.

W Polsce sprzedaż napojów alkoholowych małoletnim (osobom do 18 lat) jest przestępstwem. Sąd karny może orzec w takim przypadku karę grzywny, przepadek napojów alkoholowych, może także orzec zakaz prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na sprzedaży lub podawaniu napojów alkoholowych.

Zabroniona jest także sprzedaż wyrobów tytoniowych osobom do lat 18 (art. 6 ust.1 ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych).

W obu przypadkach sprzedawcy, mogą zażądać okazania dokumentu tożsamości.

Na terenie szkół funkcjonują zakazy:

- **sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych** (art. 14 ust. 1 pkt. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi). Osoby spożywające (i usiłujące spożyć) alkohol na terenie szkół podlegają karze grzywny (art. 43¹ ust. 1 uwtpa)
- **sprzedaży wyrobów tytoniowych** (art.6 ust.2 uozpnutwt)
- **palenia wyrobów tytoniowych** (art. 5 ust.2 uozpnutwt). Osoby palące wyroby tytoniowe w miejscach objętych zakazami, podlegają karze grzywny do 500 zł. (art. 13 ust. 2 uozpnutwt).

Ważne!

Teren szkoły to nie tylko budynek i pomieszczenia, w których mieści się szkoła, ale i teren wokół niej (np. boisko, parking). Zakaz dotyczy nie tylko uczniów i nauczycieli, ale także innych osób, czyli np. rodziców. Warto o tym informować osoby zapraszane do szkoły.

Pracownik pod wpływem alkoholu

Jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że pracownik stawiał się do pracy w stanie po użyciu alkoholu albo spożywał alkohol w czasie pracy, kierownik zakładu pracy lub osoba przez niego upoważniona mają obowiązek niedopuszczenia do pracy tej osoby (art. 17 ust. 1 uwtpa).

Na żądanie kierownika zakładu pracy, osoby przez niego upoważnionej, a także na żądanie pracownika (...), badanie stanu trzeźwości pracownika przeprowadza uprawniony organ powołany do ochrony porządku publicznego (np. Policja, Straż Miejska) - art. 17 ust. 3 uwtpa

NARKOTYKI NA TERENIE PLACÓWKI

ZABEZPIECZENIE	<p>Umieszczenie substancji w papierowej kopercie, „koszulce” biurowej itp. <i>(po to, by substancja nie uległa zniszczeniu).</i></p> <p>Przeniesienie substancji w bezpieczne miejsce <i>(np. gabinet dyrektora/pedagoga).</i></p> <p>Ustalenie okoliczności zdarzenia <i>(np. świadków).</i></p>
POWIADOMIENIE DYREKTORA PLACÓWKI	<p>Przekazanie zabezpieczonej substancji oraz informacji o wstępnych ustaleniach.</p> <p><i>w przypadku nieobecności dyrektora dalsze czynności nauczyciel podejmuje samodzielnie</i></p>
ZAWIADOMIENIE POLICJI	<p>Dyrektor/nauczyciel wzywa do szkoły Policję w każdym przypadku ujawnienia substancji wyglądem przypominającej narkotyk.</p> <p>Po przybyciu Policji dyrektor/nauczyciel przekazuje zabezpieczoną substancję oraz informuje o ustaleniach dot. okoliczności zdarzenia.</p>

Ważne

Ograniczenie się do zabezpieczenia narkotyku wyłącznie w ramach czynności wewnętrznych przy braku powiadomienia Policji, stanowi naruszenie art. 62 i art. 64 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

PROCEDURY POSTĘPOWANIA W SZKOLE

UCZEŃ Z NARKOTYKIEM LUB ALKOHOLEM

ZABEZPIECZENIE

Odizolowanie ucznia od reszty klasy.

Stała obecność przy uczniu osoby z personelu szkoły *(ma to na celu uniemożliwienie kontaktu z innymi osobami)*.

Polecenie uczniowi wydania substancji *(opróżnienie kieszeni, zawartości torby/plecaka itp.)*.

W przypadku dobrowolnego wydania substancji- zabezpieczenie zgodnie z procedurą *(np. gabinet dyrektora/pedagoga)*.

Ustalenie okoliczności wejścia ucznia w posiadanie narkotyków/alkoholu.

POWIADOMIENIE DYREKTORA PLACÓWKI

Przekazanie zabezpieczonej substancji oraz informacji o wstępnych ustaleniach.

w przypadku nieobecności dyrektora dalsze czynności nauczyciel podejmuje samodzielnie

Do momentu przybycia Policji dziecko zostaje pod opieką nauczyciela/osoby z personelu szkoły.

ZAWIADOMIENIE POLICJI I RODZICÓW DZIECKA

Dyrektor/nauczyciel zawiadamia o zdarzeniu Policję oraz rodziców/opiekunów dziecka.

Po przybyciu Policji dyrektor/nauczyciel przekazuje zabezpieczoną substancję oraz informuje o ustaleniach dot. okoliczności zdarzenia.

W przypadku braku możliwości skontaktowania się z rodzicami/ opiekunami dziecka, należy zapewnić obecność pedagoga/nauczyciela przy czynnościach z uczniem.

Ważne!

Nauczyciel nie może przeszukać ucznia

PROCEDURY POSTĘPOWANIA W SZKOLE

UCZEŃ POD WPŁYWEM NARKOTYKÓW/ALKOHOLU

ZABEZPIECZENIE

Odizolowanie ucznia od reszty klasy.

Stała obecność przy uczniu osoby z personelu szkoły *(ma to na celu uniemożliwienie kontaktu z innymi osobami)*.

Jeśli uczeń posiada substancje psychoaktywne - zabezpieczenie ich zgodnie z procedurą .

Ustalenie *(jeśli to możliwe)* okoliczności odurzenia się ucznia *(co zażył, kiedy, od kogo nabył środek psychoaktywny)*.

POWIADOMIENIE DYREKTORA PLACÓWKI

Przekazanie zabezpieczonej substancji oraz informacji o wstępnych ustaleniach.

w przypadku nieobecności dyrektora dalsze czynności nauczyciel podejmuje samodzielnie

Do momentu przybycia rodziców/ Policji/pogotowia, dziecko zostaje pod opieką nauczyciela/osoby z personelu szkoły.

WEZWANIE POMOCY MEDYCZNEJ I RODZICÓW DZIECKA

Gdy istnieją okoliczności wskazujące na bezpośrednie zagrożenie zdrowia lub życia dziecka, należy wezwać pogotowie ratunkowe oraz powiadomić rodziców/opiekunów dziecka.

Gdy nie zachodzą w/w okoliczności, należy rozważyć możliwość dowiezienia (wspólnie z opiekunem) dziecka do najbliższej placówki służby zdrowia (m.in. w celu poddania dziecka specjalistycznym badaniom).

W przypadku braku możliwości skontaktowania się z rodzicami/opiekunami dziecka, należy zapewnić obecność pedagoga/nauczyciela przy czynnościach z uczniem.

ZAWIADOMIENIE POLICJI

Policję należy powiadamiać w każdym przypadku, kiedy zachowanie ucznia wskazuje, że jest on pod wpływem narkotyków/alkoholu. W sytuacji gdy uczeń swoim zachowaniem stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia swojego/innych osób, należy zawiadomić jednocześnie Policję i pogotowie ratunkowe.

ZANIEDBANIA RODZICÓW / OPIEKUNÓW

Nadużywanie alkoholu przez członków rodziny może prowadzić do wielu zaniedbań opiekuńczych wobec dzieci (pozostawianie bez opieki, brak higieny, głodzenie itp.) które mogą spowodować zagrożenie życia i zdrowia. Nauczyciele nierzadko są także świadkami sytuacji, w których pijany rodzic próbuje odebrać dziecko z placówki.

Zaniedbania rodziców lub opiekunów będących pod wpływem alkoholu mogą naruszać wiele przepisów prawnych np.:

art. 105 k.w.	dopuszczenie do popełnienia przez nieletniego czynu zabronionego (poprzez rażące naruszenie obowiązków wynikających z władzy rodzicielskiej)
art. 106 k.w.	dopuszczenie do przebywania małoletniego do lat 7 w okolicznościach niebezpiecznych dla zdrowia człowieka
art. 160 k.k.	narażenie na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu
art. 208 k.k.	rozpijanie małoletnich
art. 104 k.w.	skłanianie do żebractwa

W przypadku podejrzenia, że dziecko może być w rodzinie zaniedbane bądź krzywdzone, szkoła powinna poinformować Sąd rodzinny (art. 572 §1i2 k.p.c), składając **wniosek o wgląd w sytuację rodzinną dziecka** (wzór na str. 12). Sąd rodzinny zbada sytuację dziecka (na podstawie wywiadu kuratora) w miejscu zamieszkania i podejmie odpowiednie kroki (np. rozmowa wyjaśniająca i ostrzegawcza z rodzicami, pouczenie rodziców w przedmiocie wykonywania władzy rodzicielskiej, decyzja o ograniczeniu władzy rodzicielskiej poprzez umieszczenie dziecka w odpowiedniej placówce opiekuńczej lub leczniczej, rodzinie zastępczej albo poddanie rodziny nadzorowi kuratora).

W przypadku bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia dziecka należy wezwać Policję, która podejmie decyzję o umieszczeniu dziecka w placówce (pogotowie opiekuńcze, dom dziecka, szpital).

W rodzinach, gdzie występuje problem z nadużywaniem alkoholu, może także dochodzić do przemocy: znęcania się, uszkodzenia ciała, gróźb karalnych, zgwałcenia itp. Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przedstawiciele placówek oświatowych są jednymi z realizatorów **procedury „Niebieskie Karty”**. Do stosowania procedury zobowiązane są wszystkie szkoły i placówki oświatowe (zarówno publiczne jak i niepubliczne).

WNIOSEK O WGLĄD W SYTUACJĘ DZIECKA

Wnioskodawca .....
(nazwa, adres placówki)

Miejscowość,
data.....

Rodzice małoletniego:.....
(imię i nazwisko, adres)

Sąd Rejonowy w .....

Wydział Rodzinny i Nieletnich

Wniosek o wgląd w sytuację dziecka

Wnoszę o wgląd w sytuację małoletniego ..... (imię i nazwisko) i wydanie odpowiednich zarządzeń opiekuńczych.

Uzasadnienie

Małoletni.....(imię i nazwisko) od 2 miesięcy uczęszcza do pierwszej klasy. Chłopiec jest zaniedbany, przychodzi w brudnych ubraniach, czuć od niego przykry zapach. Na lekcjach jest senny i zmęczony. Często nie ma podręczników i odrobionej pracy domowej. Małoletni opowiada, że rodzice nie pracują, często spotykają się z sąsiadami i piją alkohol – wtedy on chodzi późno spać i nie może odrobić lekcji. Kilkakrotnie zdarzyło się także, że do szkoły po dziecko przyszedł ojciec pod wpływem alkoholu (dziecko było wtedy przekazywane matce lub babci).

Rodzice w rozmowie z pedagogiem szkolnym przekazali, że oboje nie pracują, lecz alkoholu nie nadużywają. Ojciec chłopca poinformował, że nie jest uzależniony a próby odbioru dziecka w stanie pod wpływem alkoholu były jedynie incydentami. Oboje uważają, że dobrze opiekują się dzieckiem i nic złego mu się nie dzieje.

Mając powyższe na uwadze, można przypuszczać, że dobro małoletniego jest zagrożone a rodzice nie wykonują należytych władzy rodzicielskiej. Dlatego zasadnym jest wgląd w sytuację rodzinną dziecka.

.....
(podpis)

Załączniki:

1. Odpisy pisma
2. Notatka służbowa nauczyciela

Ważne!

Wniosek należy złożyć do sądu właściwego ze względu na miejsce faktycznego zamieszkania (nie zameldowania) dziecka.

KOMPETENCJE INSTYTUCJI

Celem powiadomienia Sądu rodzinnego/Policji jest podjęcie właściwych czynności, które są w kompetencji poszczególnych instytucji:

Policja

- rozpoznanie sytuacji nieletniego
- rozmowy profilaktyczno-ostrzegawcze
- nadzór policjanta ds. nieletnich/dzielnicowego nad nieletnim
- powiadamianie szkół/instytucji/organizacji o przejawach demoralizacji nieletniego
- wnioskowanie do sądu rodzinnego o zastosowanie środków wychowawczych i poprawczych lub ich zmianę
- prowadzenie postępowań dot. czynów karalnych nieletnich
- zatrzymanie nieletniego (w Policijnej Izbie Dziecka, Policyjnych pomieszczeniach dla osób zatrzymanych – gdy nieletni jest sprawcą czynu karalnego i jest w stanie po użyciu alkoholu)
- umieszczenie nieletniego w izbie wytrzeźwień (stan nietrzeźwości)

W przypadku podejrzenia, że dobro dziecka jest zagrożone:

- wniosek do sądu rodzinnego o wgląd w sytuację rodzinną dziecka
- wszczęcie procedury „Niebieskie Karty”
- postępowanie sprawdzające/przygotowawcze dot. podejrzenia popełnienia przestępstwa.

Sąd rodzinny

Postępowanie wyjaśniające zakończone:

- postępowaniem opiekuńczo-wychowawczym (np. upomnienie, zobowiązanie do naprawienia wyrządzonej szkody lub określonego zachowania, ustanowienie nadzoru odpowiedzialnego rodziców/opiekunów, zastosowanie nadzoru kuratora, przepadek rzeczy uzyskanych w związku z popełnieniem czynu karalnego, umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo w rodzinie zastępczej zawodowej)
- postępowaniem poprawczym (umieszczenie w zakładzie poprawczym)
- przekazaniem sprawy prokuratorowi
- przekazaniem sprawy szkole (art. 42§4 upn)
- umorzeniem postępowania

W przypadku podejrzenia, że dobro dziecka jest zagrożone:

- zlecenie wywiadu kuratorowi
- wydanie zarządzenia o wszczęciu w urzędzie postępowania o ingerencji we władzę rodzicielską
- wydanie tymczasowych zarządzeń (np. ustanowienie nadzoru kuratora, umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczej)
- ograniczenie władzy rodzicielskiej (np. poprzez nadzór kuratora, zobowiązanie rodziców do określonego postępowania, umieszczenie w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej)
- zawieszenie władzy rodzicielskiej
- pozbawienie władzy rodzicielskiej

UCZEŃ - NIELETNI CZY MAŁOLETNI?

MAŁOLETNI

Według art. 10 § 1 Kodeksu Cywilnego małoletnim jest osoba, **która nie ukończyła 18 lat**. Osoba w tym wieku nie posiada zdolności do czynności prawnych lub posiada je w stopniu ograniczonym.

Ograniczoną zdolność do czynności prawnych posiada osoba w wieku od 13 lat do 18 lat oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo (art. 15 k.c.), natomiast nie posiada zdolności do czynności prawnych osoba, która nie ukończyła 13 lat oraz osoba ubezwłasnowolniona całkowicie (art. 12 k.c.).

Zdolność do czynności prawnych

Jest to prawo zaciągania zobowiązań lub rozporządzania swoim prawem, zdolność do czynności zmierzających świadomie do ustanowienia, zmiany lub zniesienia stosunku prawnego (np. zawarcie umowy, spłata długu).

Ważne !

Przestaje być osobą małoletnią 16 - letnia dziewczyna, która za zgodą sądu zawarła związek małżeński. Nie traci ona pełnoletności w razie unieważnienia małżeństwa.

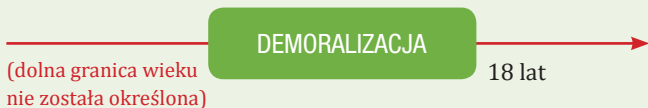
W przypadku przejawiania przez nią oznak demoralizacji, popełniania czynów karalnych czy też wykonywania środków wychowawczych i poprawczych, wcześniej orzeczonych przez sąd rodzinny i nieletnich, będzie ona podlegała przepisom Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

NIELETNI

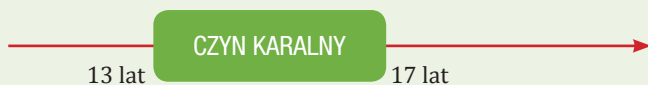
Pojęcie „nieletni” jest używane w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich i kodeksie karnym. Zostało ono zróżnicowane w odniesieniu do trzech grup osób objętych wspólną nazwą „nieletni”, w zależności od rodzaju prowadzonego postępowania, wieku osób oraz stosowanego środka wychowawczego lub poprawczego.

Zgodnie z art. 1 § 1 u.p.n nieletnim jest osoba:

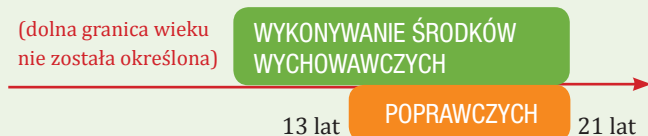
- która **nie ukończyła lat 18** – w zakresie zapobiegania i zwalczania demoralizacji

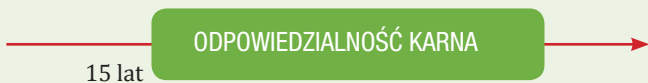
- która dopuściła się czynu karnego **po ukończeniu 13 lat, ale nie ukończyła lat 17**

- wobec której orzeczono środki wychowawcze lub poprawcze, nie dłużej jednak niż **do ukończenia przez nią 21 lat**

Sprawy nieletnich rozpatruje Sąd Rejonowy
Wydział Rodzinny i Nieletnich.

Ważne !

Czasami nieletni podlega odpowiedzialności karnej na zasadach określonych w kk a jego sprawę może rozpatrywać Wydział Karny SR/Okręgowego. Dotyczy to sytuacji, gdy nieletni **po ukończeniu 15 lat** dopuścił się jednego z nast. czynów: zamach na prezydenta, **zabójstwo** (w tym ze szczególnym okrucieństwem), umyślne spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, umyślne spowodowanie katastrofy, uprowadzenie i porwanie statku wodnego lub powietrznego, umyślne spowodowanie katastrofy w komunikacji, **zgwałcenie** (ze szczególnym okrucieństwem, zbiorowe, członka rodziny, małoletniego poniżej lat 15), czynna napaść na funkcjonariusza, której skutkiem jest ciężki uszczerbek na zdrowiu funkcjonariusza publicznego, **rozbój**, wymuszenie terrorystyczne (art. 10 § 2 kk).

DEMORALIZACJA

Demoralizacja to proces polegający na manifestowaniu różnych negatywnych postaw i zachowań. Zachowania te muszą występować systematycznie – muszą być utrwalone. Wg. ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich jest to szczególnie intensywna i względnie trwała postać nieprzystosowania społecznego przejawiająca się odchodzeniem od obowiązujących w społeczeństwie wartości moralnych.

Przejawy:

- naruszanie zasad współżycia społecznego (np. naruszenie statutu, regulaminu szkoły)
- popełnienie czynu zabronionego
- używanie alkoholu lub innych środków (narkotyki, dopalacze, tytoń) w celu wprowadzenia się w stan odurzenia
- uprawianie nierządu (prostytuowanie się)
- włóczęgostwo (wałęsanie się w towarzystwie zdemoralizowanych kolegów i łączenie się w grupy, ucieczki z domu, dłuższe przebywanie poza domem bez wiedzy kontroli opiekunów)
- systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego (wagary, zaniebdywanie nauki)
- udział w grupach przestępczych
- inne zachowania naruszające przyjęte normy prawne i społeczne

Ważne!

Incydentalne zachowania uczniów takie jak: jednorazowe spożycie alkoholu, zapalenie papierosa czy opuszczenie lekcji, nie świadczy o demoralizacji nieletniego. W takich sytuacjach należy wykorzystać środki będące w kompetencjach szkoły.

ZACHOWANIE
INCYDENTALNE

ŚRODKI ODDZIAŁYWANIA
WYCHOWAWCZEGO SZKOŁY

Dopiero w przypadku powtarzających się - negatywnych zachowań ucznia (częste palenie papierosów, używanie środków psychoaktywnych, wagarowanie itp.) i po wykorzystaniu środków będących w kompetencji szkoły (gdy są już nieskuteczne) należy powiadomić Sąd Rodzinny lub Policję.

ZACHOWANIA POWTARZAJĄCE SIĘ

ŚRODKI ODDZIAŁYWANIA WYCHOWAWCZEGO SZKOŁY

(gdy zastosowane środki
nie przynoszą efektu)

POWIADOMIENIE SĄDU
RODZINNEGO (SR WRIN)

POWIADOMIENIE POLICJI

Jest to przestępstwo (w tym również skarbowe) albo wykroczenie określone w art. 51, 69, 74, 76, 85, 87, 119, 122, 124, 133 lub 143 kodeksu wykroczeń.

Wykroczenia będące czynem karalnym:

51 kw	zakłócanie spokoju, porządku publicznego, spoczynku nocnego, wywoływanie zgorszenia w miejscu publicznym
69 kw	umyślne uszkodzenie/usuwanie znaków umieszczonych przez organ państwowy
74 kw	niszczenie/usuwanie znaków ostrzegających o niebezpieczeństwie dla życia lub zdrowia
76 kw	rzucanie kamieniami (przedmiotami) w pojazd mechaniczny będący w ruchu
85 kw	niszczenie, usuwanie, samowolna zmiana znaków lub sygnałów drogowych
87 kw	prowadzenie pojazdu po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka
119 kw	kradzież lub przywłaszczenie mienia (gdy wartość mienia nie przekroczy 250zł)
122 kw	paserstwo (gdy wartość mienia nie przekroczy 250zł)
124 kw	umyślne niszczenie mienia (gdy szkoda nie przekroczy 250zł)
133 kw	spekulacja biletami
143 kw	utrudnianie korzystania z urządzeń użyteczności publicznej

Zgodnie z kodeksem karnym **przestępstwo** jest czynem człowieka bezprawnym, karalnym i zawinionym. **Wykroczenie** to czyn zabroniony pod groźbą kary. Różni się od przestępstw przede wszystkim tzw. „mniejszym ciężarem gatunkowym” a tym samym niższym wymiarem kary.

Ważne !

W odniesieniu do nieletnich, popełnienie przestępstw i wykroczeń tylko tych, które są ujęte w tabeli, będzie traktowane jako czyn karalny. Popełnienie innych wykroczeń należy traktować jako przejaw demoralizacji, co uzasadnia wszczęcie i prowadzenie postępowania w trybie opiekuńczo-wychowawczym (art. 44-46 u.p.n.).

Ważne !

Nieletni **sprawca czynu karalnego** może być przesłuchiwany na terenie szkoły (w obecności rodzica/opiekuna lub nauczyciela/pedagoga). W przypadku ucznia, który będzie odpowiadał jak osoba dorosła, przesłuchanie odbywa się bez udziału innych osób (np. rodziców), a udział osób trzecich zależy od zgody prowadzącego postępowanie.

O CZYM POWIADAMIAĆ?

Obowiązki powiadamiania sądu/organów ścigania wynikają z przepisów prawnych:

Spółeczny obowiązek powiadamiania o demoralizacji

Art.4–u.p.n § 1

Każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego (...), ma społeczny obowiązek odpowiedniego przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego, Policji lub innego właściwego organu.

§ 2 Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu czynu karalnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję.

Prawny obowiązek powiadamiania o popełnieniu przestępstwa – dot. np. szkoły

Art. 4 § 3 u.p.n - Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwziąć czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu.

Art. 304 § 2 - kodeks postępowania karnego

Instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuraturę lub policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw (...) aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

DEMORALIZACJA

Powiadomienie rodziców/
opiekunów dziecka

(rozmowa z rodzicami, informacja pisemna)

Zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego

Powiadomienie Sądu rodzinnego/
Policji

(w przypadku braku skuteczności podjętych wcześniej działań)

CZYN KARALNY

Powiadomienie Sądu
rodzinnego/Policji

W PRZYPADKU PRZESTĘPSTW ŚCIGANYCH Z URZĘDU

Powiadomienie Sądu rodzinnego, Policji, Prokuratury

(zabezpieczenie miejsca popełnienia czynu i niedopuszczenie tam osób postronnych, ustalenie świadków zdarzenia)

O CZYM POWIADAMIAĆ?

Z przytoczonych przepisów wynika, że instytucje MUSZĄ niezwłocznie zawiadomić o popełnieniu **czynu karalnego ściganego z urzędu**. W przypadku szkoły obowiązek ten spoczywa na kadrze kierowniczej placówki, czyli dyrektorze szkoły. W przypadku jego niedopełnienia, dyrektor placówki może podlegać odpowiedzialności z art. 231§1 kk

Wybrane czyny karalne ścigane z urzędu:

Z KODEKSU KARNEGO	
art.278 §1-3,5	kradzież (gdy wartość przedmiotu wynosi 250zł lub więcej)
art.279 §1	kradzież z włamaniem
art. 284 §1-3	przywłaszczenie (gdy np. jeden uczeń pożyczył telefon komórkowy od drugiego ucznia i nie chce mu oddać)
art. 280	rozbój (kradzież z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej)np. gdy jeden uczeń żąda pieniędzy od drugiego ucznia, grożąc mu np. pobiciem
art. 158	udział w bójkę lub pobiciu (bójka jest to starcie ze sobą co najmniej trzech osób-nawzajem się atakują i bronią, np.„ustawka”. Pobicie jest to napaść dwóch lub więcej osób na jedną lub więcej osób. Jest tu wyraźny podział ról na napastników i atakowanych).
art. 157 §1	uszkodzenie ciała na okres powyżej 7 dni (gdy np. jeden uczeń pobił drugiego ucznia i z obdukcji wynika, że nastąpił rozstrój zdrowia na czas dłuższy niż 7 dni)
art. 156	ciężki uszczerbek na zdrowiu (gdy w wyniku pobicia doszło do kalectwa itp.)
art. 191 §1 i 2	zmuszanie do określonego zachowania (np. zmuszanie do przyniesienia i wydania pieniędzy)
art. 207	znęcanie się – może mieć miejsce również w szkole (znęcanie się fizyczne lub psychiczne)
art. 202	prezentacja i rozpowszechnianie pornografii
art. 208	rozpijanie małoletniego – (dostarczanie napoju alkoholowego, ułatwanie jego spożycia lub nakłanianie do spożycia)
art. 270 §1-3	przerobienie dokumentu (np. przerobienie legitymacji szkolnej)
Z USTAWY O PRZECIWDZIAŁANIU NARKOMANII	
art. 62.1	posiadanie narkotyków
art. 58. 1-2	udzielanie narkotyków (np. częstowanie, ułatwanie albo nakłanianie do użycia takiego środka)
art. 59. 1-2	handel narkotykami (udzielanie innej osobie środka odurzającego lub substancji psychotropowej, ułatwanie użycia albo nakłanianie do użycia środka w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej),
art. 63. 1	uprawa konopi / maku
z ustawy o wych. w trzeźwości przeciwdziałaniu alkohol.	
art. 43.1	sprzedaż alkoholu osobom do lat 18

NARKOTYKI I DOPALACZE

Narkotyki i „dopalacze” to środki o działaniu psychoaktywnym – po ich zażyciu zmienia się nastrój i zachowanie człowieka. Występują w postaci białego proszku, kapsułek, tabletek, znaczków, suszu roślinnego/grzybów.

Nie ma jednego wzorca reakcji na przyjęty dopalacz – wiele zależy od przyjętej dawki i cech psychofizycznych danej osoby (substancja tolerowana przez organizm jednego człowieka, dla innego może okazać się śmiertelną trucizną). Objawy używania „dopalaczy” (w zależności od substancji): dezorientacja, przyływ energii, podwyższenie nastroju, rozdrażnienie, pobudzenie psychoruchowe, stany depresyjne, napady szału, halucynacje, utrata apetytu, bezsenność, wymioty, biegunka, przekrwienie gałek ocznych.

W Polsce **obowiązuje zakaz wytwarzania i wprowadzania do obrotu środków zastępczych.**

Wiele wskazuje na to, że przyjmowanie „dopalaczy” wiąże się z ryzykiem zdrowotnym, w tym z uzależnieniem. W kraju odnotowywane były przypadki powikłań zdrowotnych po zażyciu „dopalaczy”, które wymagały hospitalizacji. Jeżeli w wyniku użycia dopalaczy, **życie lub zdrowie człowieka zostanie zagrożone**, osoby, które udzieliły mu tego środka mogą odpowiadać za przestępstwo z art. 160 k.k.

W szkole nauczyciele mogą mieć kontakt z uczniami, którzy są pod wpływem środków psychoaktywnych. Obserwacja oczu dziecka i prosty test mogą pomóc w rozpoznaniu, czy uczeń jest pod wpływem narkotyków/dopalaczy.

Należy zwrócić uwagę na:

- zaczerwienienie spojówek/brzegów powiek, łzawienie,
- opadnięcia powieki,
- nadmierne rozszerzenie lub zwężenie źrenicy.

Reakcja źrenic na światło	Skieruj światło latarki kolejno na poszczególne oko dziecka. Jeśli reakcja źrenic na światło jest nienaturalnie powolna, coś jest nie tak.
Obserwacja oczopląsu	Poruszaj palcem przed oczami dziecka. Zatrzymaj palec nieruchomo na kilkanaście sekund. Jeśli zauważysz oczopląs gałek ocznych lub ich drgania podczas wpatrywania się w nieruchomy palec, może to być objaw zażywania narkotyku.
Obserwacja zbieżności oczu	Przesuwaj palec na odległości ok. 20 cm do czubka nosa i przytrzymaj go dotykając do nosa dziecka przez ok. 5 sek. Jeśli dziecko nie potrafi śledzić ruchu palca, jest to niepokojący sygnał.

Będąc w częstym kontakcie z uczniami, nauczyciele mają możliwość zaobserwowania zmian w dotychczasowym zachowaniu/wyglądzie dziecka. Pojawienie się kilku z niżej wymienionych objawów może wskazywać na używanie przez dziecko środków psychoaktywnych:

- stany nietrzeźwości,
- spadek zainteresowań ulubionymi zajęciami ,
- wahania nastroju (drażliwość, płaczliwość itp.),
- zmienna mowa (powolna, bełkotliwa, niewyraźna),
- trudności w koncentracji uwagi,
- chwiejny, powolny chód lub pobudzenie ruchowe,
- zastyganie w nienaturalnych pozycjach,
- spadek ocen w szkole,
- zmiana dotychczasowych znajomych
- rozluźnienie więzi z rodziną
- kłamstwa, kradzieże.
- częste przeziębienia, przewlekły katar,
- wychudzenie lub nagły wzrost masy ciała,
- zmiany skórne np. ślady po ukłuciach, zadrapania, ślady po oparzeniach papierosami, przebarwienia palców,
- przekrwione lub „szkliste oczy”, źrenice zwężone/rozszerzone, nieruchome,
- słodkawa woń oddechu, włosów, ubrania;

SYGNAŁY OSTRZEGAWCZE

LECZENIE OSÓB UZALEŻNIONYCH

Nałogowe używanie przez nieletniego alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, jest przejawem demoralizacji. W takich przypadkach sąd rodzinny może orzec umieszczenie nieletniego w szpitalu psychiatrycznym lub innym odpowiednim zakładzie leczniczym (art. 12 u.p.n).

Przymusowemu leczeniu i rehabilitacji można poddać jedynie osobę, która **nie ukończyła jeszcze 18 lat**. Wniosek o przymusowe leczenie może złożyć: przedstawiciel ustawowy, krewny w linii prostej, rodzeństwo, faktyczny opiekun, instytucja (z urzędu).

Wniosek należy złożyć do Sądu Rejonowego Wydziału Rodzinnego i Nieletnich, właściwego **ze względu na miejsce zamieszkania osoby**, której wniosek dotyczy.

Czasu przymusowego leczenia i rehabilitacji nie określa się z góry, nie może on jednak być dłuższy niż dwa lata. Jeżeli osoba uzależniona ukończy 18 lat przed zakończeniem leczenia lub rehabilitacji, sąd rodzinny może je przedłużyć na czas niezbędny do osiągnięcia celu leczenia i rehabilitacji, łącznie jednak czas ten nie może być dłuższy niż dwa lata.

ALKOHOL I TYTOŃ

Alkohol jest jednym z najpoważniejszych zagrożeń wśród dzieci i młodzieży? Ogólnopolskie badania (ESPAD) wskazują, że 90% piętnastolatków miało już kontakt z napojami alkoholowymi – najczęściej z piwem. **Piwo, wino i wódka zawierają ten sam alkohol etylowy, tylko w różnych stężeniach.**

Niektórzy dorośli opierają się na mylnym przekonaniu, że piwo to nie alkohol i nie reagują na sytuacje, gdy napoje alkoholowe są podawane lub sprzedawane dzieciom.

W Polsce sprzedaż napojów alkoholowych małoletnim (osobom do 18 lat) jest przestępstwem. Sąd karny może orzec w takim przypadku karę grzywny, przepadek napojów alkoholowych, może także orzec zakaz prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na sprzedaży lub podawaniu napojów alkoholowych.

Zabroniona jest także sprzedaż wyrobów tytoniowych osobom do lat 18 (art. 6 ust.1 ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych).

W obu przypadkach sprzedawcy, mogą zażądać okazania dokumentu tożsamości.

Na terenie szkół funkcjonują zakazy:

- **sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych** (art. 14 ust. 1 pkt. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi). Osoby spożywające (i usiłujące spożyć) alkohol na terenie szkół podlegają karze grzywny (art. 43¹ ust. 1 uwtpa)
- **sprzedaży wyrobów tytoniowych** (art.6 ust.2 uozpnutwt)
- **palenia wyrobów tytoniowych** (art. 5 ust.2 uozpnutwt). Osoby palące wyroby tytoniowe w miejscach objętych zakazami, podlegają karze grzywny do 500 zł. (art. 13 ust. 2 uozpnutwt).

Ważne!

Teren szkoły to nie tylko budynek i pomieszczenia, w których mieści się szkoła, ale i teren wokół niej (np. boisko, parking). Zakaz dotyczy nie tylko uczniów i nauczycieli, ale także innych osób, czyli np. rodziców. Warto o tym informować osoby zapraszane do szkoły.

Pracownik pod wpływem alkoholu

Jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że pracownik stawiał się do pracy w stanie po użyciu alkoholu albo spożywał alkohol w czasie pracy, kierownik zakładu pracy lub osoba przez niego upoważniona mają obowiązek niedopuszczenia do pracy tej osoby (art. 17 ust. 1 uwtpa).

Na żądanie kierownika zakładu pracy, osoby przez niego upoważnionej, a także na żądanie pracownika (...), badanie stanu trzeźwości pracownika przeprowadza uprawniony organ powołany do ochrony porządku publicznego (np. Policja, Straż Miejska) - art. 17 ust. 3 uwtpa

NARKOTYKI NA TERENIE PLACÓWKI

ZABEZPIECZENIE	<p>Umieszczenie substancji w papierowej kopercie, „koszulce” biurowej itp. <i>(po to, by substancja nie uległa zniszczeniu).</i></p> <p>Przeniesienie substancji w bezpieczne miejsce <i>(np. gabinet dyrektora/pedagoga).</i></p> <p>Ustalenie okoliczności zdarzenia <i>(np. świadków).</i></p>
POWIADOMIENIE DYREKTORA PLACÓWKI	<p>Przekazanie zabezpieczonej substancji oraz informacji o wstępnych ustaleniach.</p> <p><i>w przypadku nieobecności dyrektora dalsze czynności nauczyciel podejmuje samodzielnie</i></p>
ZAWIADOMIENIE POLICJI	<p>Dyrektor/nauczyciel wzywa do szkoły Policję w każdym przypadku ujawnienia substancji wyglądem przypominającej narkotyk.</p> <p>Po przybyciu Policji dyrektor/nauczyciel przekazuje zabezpieczoną substancję oraz informuje o ustaleniach dot. okoliczności zdarzenia.</p>

Ważne!

Ograniczenie się do zabezpieczenia narkotyku wyłącznie w ramach czynności wewnętrznych przy braku powiadomienia Policji, stanowi naruszenie art. 62 i art. 64 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

PROCEDURY POSTĘPOWANIA W SZKOLE

UCZEŃ Z NARKOTYKIEM LUB ALKOHOLEM

ZABEZPIECZENIE

Odizolowanie ucznia od reszty klasy.

Stała obecność przy uczniu osoby z personelu szkoły *(ma to na celu uniemożliwienie kontaktu z innymi osobami)*.

Polecenie uczniowi wydania substancji *(opróżnienie kieszeni, zawartości torby/plecaka itp.)*.

W przypadku dobrowolnego wydania substancji- zabezpieczenie zgodnie z procedurą *(np. gabinet dyrektora/pedagoga)*.

Ustalenie okoliczności wejścia ucznia w posiadanie narkotyków/alkoholu.

POWIADOMIENIE DYREKTORA PLACÓWKI

Przekazanie zabezpieczonej substancji oraz informacji o wstępnych ustaleniach.

w przypadku nieobecności dyrektora dalsze czynności nauczyciel podejmuje samodzielnie

Do momentu przybycia Policji dziecko zostaje pod opieką nauczyciela/osoby z personelu szkoły.

ZAWIADOMIENIE POLICJI I RODZICÓW DZIECKA

Dyrektor/nauczyciel zawiadamia o zdarzeniu Policję oraz rodziców/opiekunów dziecka.

Po przybyciu Policji dyrektor/nauczyciel przekazuje zabezpieczoną substancję oraz informuje o ustaleniach dot. okoliczności zdarzenia.

W przypadku braku możliwości skontaktowania się z rodzicami/ opiekunami dziecka, należy zapewnić obecność pedagoga/nauczyciela przy czynnościach z uczniem.

Ważne!

Nauczyciel nie może przeszukać ucznia

PROCEDURY POSTĘPOWANIA W SZKOLE

UCZEŃ POD WPŁYWEM NARKOTYKÓW/ALKOHOLU

ZABEZPIECZENIE

Odizolowanie ucznia od reszty klasy.

Stała obecność przy uczniu osoby z personelu szkoły (*ma to na celu uniemożliwienie kontaktu z innymi osobami*).

Jeśli uczeń posiada substancje psychoaktywne - zabezpieczenie ich zgodnie z procedurą.

Ustalenie (*jeśli to możliwe*) okoliczności odurzenia się ucznia (*co zażył, kiedy, od kogo nabył środek psychoaktywny*).

POWIADOMIENIE DYREKTORA PLACÓWKI

Przekazanie zabezpieczonej substancji oraz informacji o wstępnych ustaleniach.

w przypadku nieobecności dyrektora dalsze czynności nauczyciel podejmuje samodzielnie

Do momentu przybycia rodziców/Policji/pogotowia, dziecko zostaje pod opieką nauczyciela/osoby z personelu szkoły.

WEZWANIE POMOCY MEDYCZNEJ I RODZICÓW DZIECKA

Gdy istnieją okoliczności wskazujące na bezpośrednie zagrożenie zdrowia lub życia dziecka, należy wezwać pogotowie ratunkowe oraz powiadomić rodziców/opiekunów dziecka.

Gdy nie zachodzą w/w okoliczności, należy rozważyć możliwość dowiezienia (wspólnie z opiekunem) dziecka do najbliższej placówki służby zdrowia (m.in. w celu poddania dziecka specjalistycznym badaniom).

W przypadku braku możliwości skontaktowania się z rodzicami/opiekunami dziecka, należy zapewnić obecność pedagoga/nauczyciela przy czynnościach z uczniem.

ZAWIADOMIENIE POLICJI

Policję należy powiadamiać w każdym przypadku, kiedy zachowanie ucznia wskazuje, że jest on pod wpływem narkotyków/alkoholu. W sytuacji gdy uczeń swoim zachowaniem stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia swojego/innych osób, należy zawiadomić jednocześnie Policję i pogotowie ratunkowe.

ZANIEDBANIA RODZICÓW / OPIEKUNÓW

Nadużywanie alkoholu przez członków rodziny może prowadzić do wielu zaniedbań opiekuńczych wobec dzieci (pozostawianie bez opieki, brak higieny, głodzenie itp.) które mogą spowodować zagrożenie życia i zdrowia. Nauczyciele nierzadko są także świadkami sytuacji, w których pijany rodzic próbuje odebrać dziecko z placówki.

Zaniedbania rodziców lub opiekunów będących pod wpływem alkoholu mogą naruszać wiele przepisów prawnych np.:

art. 105 k.w.	dopuszczenie do popełnienia przez nieletniego czynu zabronionego (poprzez rażące naruszenie obowiązków wynikających z władzy rodzicielskiej)
art. 106 k.w.	dopuszczenie do przebywania małoletniego do lat 7 w okolicznościach niebezpiecznych dla zdrowia człowieka
art. 160 k.k.	narażenie na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu
art. 208 k.k.	rozpijanie małoletnich
art. 104 k.w.	skłanianie do żebractwa

W przypadku podejrzenia, że dziecko może być w rodzinie zaniedbane bądź krzywdzone, szkoła powinna poinformować Sąd rodzinny (art. 572 §1i2 k.p.c), składając **wniosek o wgląd w sytuację rodzinną dziecka** (wzór na str. 12). Sąd rodzinny zbada sytuację dziecka (na podstawie wywiadu kuratora) w miejscu zamieszkania i podejmie odpowiednie kroki (np. rozmowa wyjaśniająca i ostrzegawcza z rodzicami, pouczenie rodziców w przedmiocie wykonywania władzy rodzicielskiej, decyzja o ograniczeniu władzy rodzicielskiej poprzez umieszczenie dziecka w odpowiedniej placówce opiekuńczej lub leczniczej, rodzinie zastępczej albo poddanie rodziny nadzorowi kuratora).

W przypadku bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia dziecka należy wezwać Policję, która podejmie decyzję o umieszczeniu dziecka w placówce (pogotowie opiekuńcze, dom dziecka, szpital).

W rodzinach, gdzie występuje problem z nadużywaniem alkoholu, może także dochodzić do przemocy: znęcania się, uszkodzenia ciała, gróźb karalnych, zgwałcenia itp. Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przedstawiciele placówek oświatowych są jednymi z realizatorów **procedury „Niebieskie Karty”**. Do stosowania procedury zobowiązane są wszystkie szkoły i placówki oświatowe (zarówno publiczne jak i niepubliczne).

WNIOSEK O WGLĄD W SYTUACJĘ DZIECKA

Wnioskodawca .....
(nazwa, adres placówki)

Miejscowość,
data.....

Rodzice małoletniego:.....
(imię i nazwisko, adres)

Sąd Rejonowy w .....

Wydział Rodzinny i Nieletnich

Wniosek o wgląd w sytuację dziecka

Wnoszę o wgląd w sytuację małoletniego ..... (imię i nazwisko) i wydanie odpowiednich zarządzeń opiekuńczych.

Uzasadnienie

Małoletni.....(imię i nazwisko) od 2 miesięcy uczęszcza do pierwszej klasy. Chłopiec jest zaniedbany, przychodzi w brudnych ubraniach, czuć od niego przykry zapach. Na lekcjach jest senny i zmęczony. Często nie ma podręczników i odrobionej pracy domowej. Małoletni opowiada, że rodzice nie pracują, często spotykają się z sąsiadami i piją alkohol – wtedy on chodzi późno spać i nie może odrobić lekcji. Kilkakrotnie zdarzyło się także, że do szkoły po dziecko przyszedł ojciec pod wpływem alkoholu (dziecko było wtedy przekazywane matce lub babci).

Rodzice w rozmowie z pedagogiem szkolnym przekazali, że oboje nie pracują, lecz alkoholu nie nadużywają. Ojciec chłopca poinformował, że nie jest uzależniony a próby odbioru dziecka w stanie pod wpływem alkoholu były jedynie incydentami. Oboje uważają, że dobrze opiekują się dzieckiem i nic złego mu się nie dzieje.

Mając powyższe na uwadze, można przypuszczać, że dobro małoletniego jest zagrożone a rodzice nie wykonują należytych władzy rodzicielskiej. Dlatego zasadnym jest wgląd w sytuację rodzinną dziecka.

.....
(podpis)

Załączniki:

1. Odpisy pisma
2. Notatka służbowa nauczyciela

Ważne!

Wniosek należy złożyć do sądu właściwego ze względu na miejsce faktycznego zamieszkania (nie zameldowania) dziecka .

KOMPETENCJE INSTYTUCJI

Celem powiadomienia Sądu rodzinnego/Policji jest podjęcie właściwych czynności, które są w kompetencji poszczególnych instytucji:

Policja

- rozpoznanie sytuacji nieletniego
- rozmowy profilaktyczno-ostrzegawcze
- nadzór policjanta ds. nieletnich/dzielnicowego nad nieletnim
- powiadamianie szkół/instytucji/organizacji o przejawach demoralizacji nieletniego
- wnioskowanie do sądu rodzinnego o zastosowanie środków wychowawczych i poprawczych lub ich zmianę
- prowadzenie postępowań dot. czynów karalnych nieletnich
- zatrzymanie nieletniego (w Policijnej Izbie Dziecka, Policyjnych pomieszczeniach dla osób zatrzymanych – gdy nieletni jest sprawcą czynu karalnego i jest w stanie po użyciu alkoholu)
- umieszczenie nieletniego w izbie wytrzeźwień (stan nietrzeźwości)

W przypadku podejrzenia, że dobro dziecka jest zagrożone:

- wniosek do sądu rodzinnego o wgląd w sytuację rodzinną dziecka
- wszczęcie procedury „Niebieskie Karty”
- postępowanie sprawdzające/przygotowawcze dot. podejrzenia popełnienia przestępstwa.

Sąd rodzinny

Postępowanie wyjaśniające zakończone:

- postępowaniem opiekuńczo-wychowawczym (np. upomnienie, zobowiązanie do naprawienia wyrządzonej szkody lub określonego zachowania, ustanowienie nadzoru odpowiedzialnego rodziców/opiekunów, zastosowanie nadzoru kuratora, przepadek rzeczy uzyskanych w związku z popełnieniem czynu karalnego, umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo w rodzinie zastępczej zawodowej)
- postępowaniem poprawczym (umieszczenie w zakładzie poprawczym)
- przekazaniem sprawy prokuratorowi
- przekazaniem sprawy szkole (art. 42§4 upn)
- umorzeniem postępowania

W przypadku podejrzenia, że dobro dziecka jest zagrożone:

- zlecenie wywiadu kuratorowi
- wydanie zarządzenia o wszczęciu w urzędzie postępowania o ingerencji we władzę rodzicielską
- wydanie tymczasowych zarządzeń (np. ustanowienie nadzoru kuratora, umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczej)
- ograniczenie władzy rodzicielskiej (np. poprzez nadzór kuratora, zobowiązanie rodziców do określonego postępowania, umieszczenie w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej)
- zawieszenie władzy rodzicielskiej
- pozbawienie władzy rodzicielskiej